

Staroslověnské (praslovanské) tvarosloví

Staroslověnština – od 9. stol. n. l.

Pozdní praslovanština – cca 800–1000 n. l.

Staroslověnština nám reprezentuje pozdně
praslovanský stav

Staroslověnské (praslovanské) tvarosloví

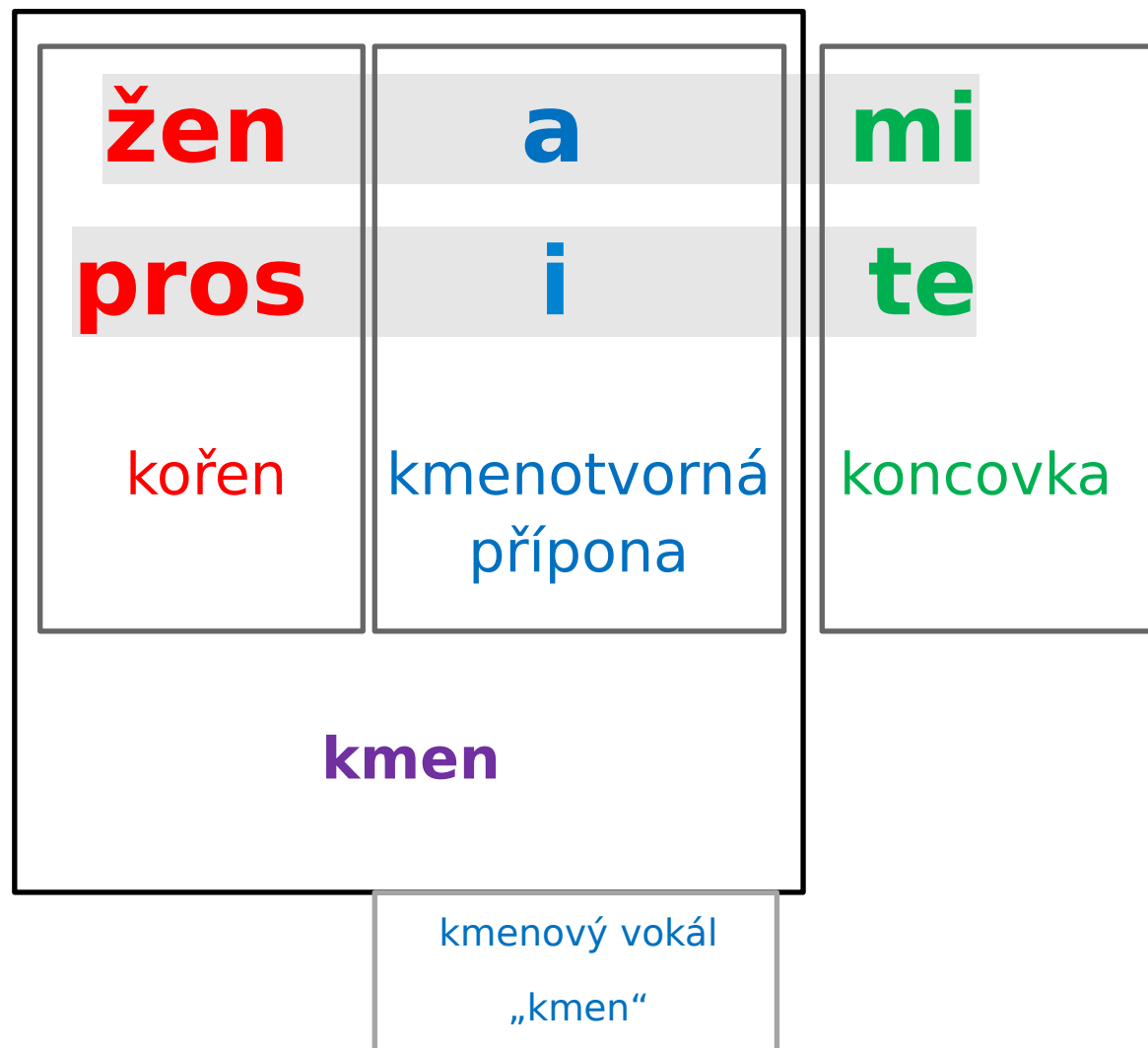
Staroslověnské tvarosloví se řídí jinými principy než (novo)české, např. skloňování:

- Rodový princip: *pánovi, (mužovi), předsedovi*

VS

- Kmenový princip: *(té) ženě, (tomu) hrdině*

Staroslověnské (praslovanské) tvarosloví

Staroslověnské (praslovanské) tvarosloví

Skloňování

- vokalické kmeny: *o (jo, ijo), a (ja, ija), u, i*
- konsonant. kmeny: *ъv (=ū), n, nt, s, r...*

Časování

- přítomní kmenotvorné přípony: *e, ne, je, i, (∅)*
- minulé/infinitivní km. přípony: *∅, a, nq, i, ě*

Skloňování

- Dodržuje kmenový princip, ale neutra odlišné koncovky od mask. a fem. u i-kmenů mask. a fem. odlišená koncovkami
- Kmenotvorné přípony často vlivem hláskových změn splynuly s koncovkou nebo se změnila jejich podoba

např. *mor'o > mor'e (>moře)
 *mǫž'ъ > mǫž'ь (>muž)
 *agnent > jagne (>jehně)

Skloňování

rabъ („otrok“)

lěto

mъžь

mor'e

žena

duša

synъ

kostь

pъť („cesta, pouť“)

Skloňování

rabъ („otrok“)

rabomъ (> rabóm > rabům)

lěto

lěto

mоžъ

mоžemъ (× mužům)

mor'e

mor'e

žena

ženaa, ženachъ, ženami...

duša

dušaa, dušaachъ, dušaami...

synъ

synъ, synovi (< *sūn-ou-ī)

kostъ

kostъ, (kosti)

pоtъ („cesta, pouť“)

pоtъ

Skloňování

rabъ	*-os	mоžь	synъ	*-us
raba	*-ōd	mоža	synu	*-ous
rabu	*-ou	mоžu	synovi	*-ouī
rabъ	*-om	mоžь	synъ	*-um
rabe	*-e	mоžu ←	synu	*-ou
rabě	*-oi	mоži	synu	
rabomъ	*-o-	mоžemъ	synъmъ	*-u-

č. *rabet* < *rabъmъ* ← ***synъmъ*** → *mоžьmъ* > č. *mužem*

Skloňování

nominativ plurálu m.

Rabi, mṣṣi

ale také *potoci, križi*

genitiv plurálu

ženъ

dušъ (> stč. *dúš*)

rabъ (→ nč. *do Říčan*)

mṣṣъ (→ nč. *do Ivančic*)

synovъ

(> synón > synův > synů)

kostъjъ, pṣṣъjъ

(> kostí ; gostъjъ > hostí)

Skloňování

duál (dvojné číslo)

oko	oka	oči
ucho	ucha	uši
rameni	ramenech	ramenou
(na) ruce	rukách	rukou
rukou	rukami	rukama

stsl. (psl.):

1.=4.=5. (*ženě*) ; 2.=6. (*ženu*) ; 3.=7. (*ženama*)

Skloňování

ě/ę (jihoslovanské dial. vs slovanský sever)

	jsl.	zsl.+vsl.
akuz. pl.	m ^ǫ žę	m ^ǫ žě
gen. sg.		
nom. pl.		
akuz. pl.	dušę	dušě
vok. pl.		

Cvičení

poľe, poľa, poľemь

zvěрь, zvěрьjь, zvěрьje

dъšti, dъštere, dъšteri

(zsl. dъci, dъcere, dъceri)

bodzě, bodzi, bodzěchъ – nom. sg.?

Domácí úkol

*d^hugterī >>> dъceri (> dceři)

*anǵ^hukos >>> ѡзъкъ (> „úzek“ = úzký)

žádat (žędati) – žízeň (stsl. žęžda, zsl. žędza)

(po)sadit – sázet – saze

plūca, plūce, plūcatъ

plamy, plamene, plamеньта